

13023:1-7.

ACC. NR M.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *J. Gudmundson, Värmland*
 Härad: *Lunnebo* Berättare: "*"*
 Socken: *Torpa* Berättarens yrke: *jordbrukare*
 Uppteckningsår: *1954* Född år *1877* i *Torpa*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skatberedning och mätillstånd. s. 1-7.

N. No. 3.

Nr. 1 65. uppl 2

Fragolister 3. uppl. 3

ACC: N:R M. 13023:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

N. M. 3

1

Matberedning och mätteknader.

Till bröd användes Råg, Korn och havre (vete odlades ej fördom här i orten) rågfanns det förlitet av så att det köptes sådant från Sjöstäderna (Kalmstad) För att öka brödmängden användes potates råriven eller kokt. När det var rödar användes andra tillsatser t. o. m. Bark, senast torde det varit 1868-69. Hunkvarnar fanns in på 1880 talet men brukades då endast till att mala malt men fördom fanns det skvattkvarnar i bäckarna, ibland flera i samma by men de försvann före min tid. De ägdes av enskilda eller kanske någon gång av byn. När tullkvarnarna började tror jag ej någon vet nu, de skulle hava tillstånd för att få taga tull, (Storleken av den var bestämmd i lag) "men en hantverkare som inte ljuger och en myllare som inte stjal, dem går det inte väl". När näringsfriheten infördes blev det fler kvarnar och sågverk men de hava på senare tid minskats därför att det

2

ACC. N:R M. 13023:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

byggts större och bättre.
"Den som kom först till kvarn fick först malet"
men det fanns kvarnkammar och stall så att tiden
gick gick fort då man berättade nyheter och historier
för varandra. Fordom värde man lin till säckar,
skinn säckar har jag ej hört talas om.

Blu säden ej tillräckligt torr före tröskningen
fick man torka den i bakugnen eller solen eller
blanda gammal säd i den om man hade någon.

I gamla tider siktade man med handsikt men
det mesta mjölet användes osiktat.

Mjölet förvarades i lådor och kistor.

Bröd.

Här brukades jäst deg till runda brödkakor, till
jäst togs en bit av den sista degen som torkades och
sedan kunde förvaras länge. Var man utan jäst
fick man låna eller låta degen själjasa (min
farmor sade att man kunde använda det vita skum

som finns vid Spöstrandens efter storm.)

Mjöllet östes i bakträget och lagom med varmt eller kokhett vatten vatten hålldes över varefter man med ett "roder" arbetade om tills det blev lagom fast degen jästen var blandad med ljumt vatten och då degen var lagom varm arbetades den in i degen som täcktes med mjöl och kläder för natten. Om morgonen arbetades den först med roder och sedan med händerna till lagom fasta degar som fings jäsa en stund för att sedan på bakbordet formas till brödkakor som efter att fått jäsa en stund sattes in i bakugnen.

Bakredskap, se andra sidan. Bakträget var av olika storlek men sidorna lutas utåt. Bakbordet var utan ben men med kanter vid 3 sidor och vid begagnandet lades det oftast på bakträget.

Till julen och andra högtidliga tillfällen bakades olika sorter bröd men när man begynte köpa vetemjöl vet jag ej. Förning var vetebrans, rund med stolpar. (X)

Landskap: Småland Berättare: J. Gudmundsson

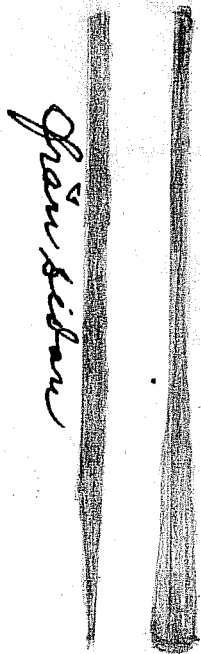
Härad: Sunnerbo Berättarens yrke: jordbrukare

Socken: Torpa Berättarens adress: Vivljunga

Uppteckningsår: 1954 Född år 1877 i Torpa

Upptecknare: J. Gudmundsson, Össjöahult, Vivljunga

Roder

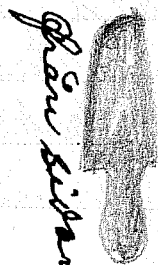
från sidan

från främre

Dragspade mjölskovel

ovanifrån

från sidan

ovanifrån

gröt på terringfat, ^{av risgryn} söstost eller småbröd. Kunde man ej själv laga till fanns det alltid någon att anlita, att köpa från staden torde knappast förkommit. Vanliga vardagsbrödet bakades för väl jul tidens så att det varade till våren, förvarades i kistor.

Gröt kokades av gryn, mjöl, stärkelse eller potatis. Gryn var korngryn som ofta maldes på handkvarn, när risgryn kom hit vet jag ej men de användes till högtider och föringar. Mjölgröt och potatisgröt var vardagsmaten och stärkelse tillagade man själv. Till gröten fick man använda det man hade. Smör i gröten användes även ibland. Pojken sade till sin mor: "Får jag inte smör i gröten så skiter jag i den!" "Vad ser du gråk!" "Ar far hemma så äter jag gröten utan smör." Rågröt och nävagröt torde vara obekanta här. Min farmor berättade att Potatisen fördes hit av soldater när de kommo hem från Spärriga kriget. Den fick stor betydelse som livsmedel fast mycket förärvades

Bemärkande Smörkålar

4) Gröt är lindrigt stekt mjölk som bebarns smör omringas smöret till den lilla spålen ofta med vitt smör avgräddt, smörmagrat!

ACC. N:R M. 13023:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

151
Grödan förvarades i
kylskåp
1915
Till brännvin och folkets födare. De ätos som ugnsstekta,
skalpotatis och gröt. Grönkål odlades till mat men rovor till mat
har jag ej hört talas om. Bär, syror och nässlor användes men
mig veterligt ej svamp. Leernad mjölk användes mycket
och även filbunke (tyckt surmjölk med gräddspä som
röres ned). Mjölkem skummades med sked och kärnades
med stavkärna (helst med staver av björk). Tidens tillverkades
fyrkantiga kärnor med vev och sist köptes kärnor till
majiset. Kom. 1915 Kärnorna ringjordes ofta med ^{kokhett} varmt uris-
vatten. Smöret åttades i träskål och formades till
avlånga reunda "smörlurkar" som såldes till reppköpare.
Hemma användes det mesta smöret till smörgår.
En del voro nog vidskepliga t. ex. när de lemnade mjölk
men det var ej många, en skulle t. ex. klippa med sax i mjölken.
Fisk och vilt användes men torkad fisk förekom knappt
fast prästen rekommenderade torkad arvt. Lutfisk har
här den gammalt hört till julens. Hönsfärs ej mycket
så att ägg förekom sparsamt. Om vintern bodde hönsen
ofta i boningsrummet.

6
 Drieket förvarades i kraggar av sk.

Dryck. Vatten är den naturliga drycken och användes
 men det bryggdes dricka av malt och ibland blandades
 en kår med. Pors är här gott om men om den användes
 här har jag aldrig hört talas om; någon bonde hade humle
 Drieket bryggdes mer än en gång på samma malt av
 fattiga eller snåla, det var den snåla bondäntan som
 sade till sin dräng: "Vill du inte äta bir och lero så kan
 du äta f-n". Efter husbehovsbrännings avskaffande
 var det några ^{örst} som ordnat bränneri i Skogens men län
 man fick dem med det men ingen kändes vid det, då
 begynte länsmannen att stampå på brännisparrarna
 men en av bönderna sade då: "Åh! men käll" och
 så blev han fast. Den friseligiösa rörelsen kom för
 100 år sedan och ändrade på mycket så att fylleri
 och vidskypelse till stor del försvann. Hur länge
 kaffet brukats här är det väl ingen som vet men det
 brukades sparsamt i mina barnar, det blandades med
 cikoria och bränd råg eller havre korn, te och kakao
 (cikoria såldes i fyrkantiga bitar c. 12 cm, läng. 4 cm bred för öv)

Historien från Västergötland
ACC. N:R M.
smida eller gjuta föremål i järn, till
smida eller gjuta föremål i järn, till

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

användes ännu föga här. M. 13023: 7.

Grytor och stekpannor av gjutjärn samt övriga kärl av tinn
och koppar användes. Rostoppare var av horn,

Pepparkvarnar svarvades här av min farfar och far.
Även anis, fenkol och kanel köptes allmänt. Kemmin värt hemma.

Om sommaren var det allmänt med två huvudmål
på dagens kl. 10 och 5 e.m. med middagsvika däremellan.

I vardagslag åt man ut gemensamt serveringskärl.

I senare delen av 1800 talet då porcelinstallrikerna
delvis allmänna åt var och en ut egna tallrik.

Innan fanns det tallrikar av trä och tenn men sedan
ha ej använts i min tid. Knivar smiddes i Hallaryd och
det fanns breda fjällknivar som användes som bordsknivar.

Skedar fanns av trä och horn men ersattes med metall
skedar för århundraskeftet. Dryck serverades i stop
av trä eller tenn, ersattes med bringare av porcelin.

I övrigt var det kärl av lergods från Laholm och
Falkenberg samt något från Höganäs.

några köpt och medlida skälen skada.

7
Togas m.!